

GREEN
BUILDING
COUNCIL
FINLAND

Ympäristöministeriön asetus rakennuksen il- mastoselvityksestä

LAUSUNTOPYYNNÖN DIAARINUMERO: VN/14758/2021

Ympäristöministeriön asetus rakennuksen ma- teriaaliselosteesta

LAUSUNTOPYYNNÖN DIAARINUMERO: VN/23778/2022

Ympäristöministeriön asetus rakennuksen ilmastaselvityksestä

YLEISTÄ

Green Building Council Finland kiittää mahdollisuudesta lausua ilmastonmuutoksen hillinnan kannalta välttämättömästä lakiuudistuksesta, joka on linjassa muuallakin Euroopassa kehitettävän säädösohjauksen kanssa. Ehdotus täydentää olemassa olevaa rakennuslupavaiheen ohjausta ja mahdollistaa tulevaisuudessa rakentamisen kehittämisen ilmastoystävällisempään suuntaan ja kehittämistoiminnasta kilpailuedun saavuttamisen.

Ehdotetulla lainsäädännöllä on tärkeä tavoite edistää hankkeiden vähähiilisyttä. Lainsäädännön uskottavuuden ja hyväksyttävyyden kannalta on erittäin tärkeää, että eri kohteita arvioidaan yhdenmukaisesti ja vertailukelpoisesti. Luotettavalla arvioinnilla varmistetaan, että saatuja tuloksia voidaan aidosti käyttää hankkeiden investointipäätösten pohjana, jolloin saavutetaan tavoitteena oleva hankkeiden ohjaus kohti vähäpäästöisyyttä. Ilmastaselvityksestä puhuttaessa kyseessä on laajaa kompetenssia ja rakennusalan tuntemusta vaativa asiantuntijaselvitystyö, minkä takia on tärkeää, että laskenta tehdään asiantuntijan toimesta ja rakennusvalvonnoilla on riittävät resurssit ilmastaselvityksien arviointiin.

Ilmastaselvityksessä esitetään hiilijalanjälkiarvioinnin lisäksi esitettävän arvio kohteen hiilikädenjäljestä. Hiilikädenjäljen arviointi on tärkeää, sillä rakennushankkeiden positiivisten vaikutusten välillä on suuria eroja. Kuitenkin on silmiinpistävä, että jokaisella lausuntokierroksella hiilikädenjälkitekijöitä määritellään lisää. Vaikka esitetään, että hiilikädenjälkeä ei saa laskea yhteen hiilijalanjäljen kanssa eikä hiilikädenjäljelle tulla asettamaan raja-arvoja, näemme, että ilmastaselvityksessä on annettu tarpeettoman suuri painoarvo tulevaisuuden mahdollisille tekijöille, joiden vaikutus ilmastonmuutoksen hillintään on kiistelty.

Green Building Council Finland (FIGBC) on Suomen vaikuttavin ja laaja-alaisin kestävä rakennetun ympäristön yhteistyöverkosto. Green Building Council Finlandin tavoitteena on, että rakennettu ympäristö on keskeinen osa ilmastonmuutoksen ratkaisua. Toimintamme vaikutus muodostuu osallistavasta yhteistyöstä sekä asiantuntijoidemme ja kansainvälisen verkostomme näkemyksestä. Tämänkin lausunnon laatimiseen on osallistettu 300:aa yritys- ja yhteisöjäsentämme.

Lisätietoja lausunnosta antavat johtava asiantuntija Miisa Tähtänen ja kehityspäällikkö Lauri Tähtinen

1 LUKU. VÄHÄHIILISYYDEN ARVIOINTI

3§ ARVIOINNIN KOHDE

Tehdyt arviointialueen tarkennukset koskien maanalaisia rakenteita ovat selkeyttäviä ja osaltaan varmistavat, että kaikki rakennuksen nk. käyttöneliöt ovat rakennuksen vähähiilisuuden arvioinnin piirissä. Jako ei kuitenkaan ole täysin yksiselitteinen, vaan asetuksen ja perustelumuistion lisäksi tarvittaisiin yksityiskohtaisempi laskentaohje.

Tontilta purettavien rakenteiden purkamisen sisällyttäminen arviointiin on kannatettavaa, sillä kiertotalouden toteutumisen kannalta olisi tärkeää pyrkiä vähentämään purkamista sekä tuotteiden ja materiaalien kuljettamista. Näemme, että purkamisen hiilijalanjälki voitaisiin tietyissä tapauksissa sisällyttää rakennuspaikan hiilijalanjälkeen, kuten silloin, jos

purkaminen on edellyttänyt asemakaavan muutosta (kaavoittajan vastuulla). Toisaalta purkaminen voitaisiin sisällyttää rakennuksen hiilijalanjälkeen silloin, kun purkaminen tehdään olemassa olevan kaavan puitteissa (rakennushankkeeseen ryhtyvän vastuulla).

Purkamisen hiilijalanjäljen arvioimista osana rakennuksen hiilijalanjälkeä puoltaisi myös se, että uudelleenkäytettävät rakennusosat saa arvioida päästöttömänä osaksi rakennusta. Tällöin olisi loogista, että myös ei hyödynnettävien osien purkamisen päästö laskettaisiin osaksi rakennuksen päästöjä. Joka tapauksessa rajaukseen tarvittaisiin selkeä ohje.

4§ ARVIOINTIJAKSOJEN PITUUDET

Kannatamme yhtenäistä ja kansainvälisesti hyväksyttyä korkeintaan 50 vuoden arviointijaksoa kaikille rakennustyypeille. Arviointijakson pituuden kasvaessa arvioinnin spekulatiivisuus lisääntyy ja tulevaisuuden toimien painoarvo kasvaa, jolloin laskennan oikeellisuudesta ei voida olla enää varmoja.

Lyhyempi arviointijakso painottaa jo toteutuneita päästöjä materiaalinvalmistuksesta ja rakennustyömailta, jolloin ilmastaselvityksen ja tulevien raja-arvojen ohjausvaikutus on ilmaston kannalta mahdollisimman suuri. Ilmastomuutoksen hillinnän kannalta on välttämätöntä keskittyä ilmastotoimiin, jotka vähentävät päästöjen muodostumista mahdollisimman pian.

5§ ARVIOINNISSA KÄYTETTÄVÄT TIEDOT

Pidämme kolmannen osapuolen verifiointin vaatimusta tuotekohtaiselle päästötiedolle todella tärkeänä. On olennaista, että laskennasta käytettävät tiedot ovat tuotespesifejä tai ne sisältävät kansallisen päästötietokannan kanssa käytettävän varmuuskertoimen. Kuitenkin kansallisen päästötietokannan arvot perustuvat tyypillisesti käytettyihin tuotteisiin, jolloin harvinaisemmat tuontituotteet voivat saada tarpeetonta etua geneerisen datan käyttämisestä.

2 LUKU. HIILIJALANJÄLKI

6§ HIILIJALANJÄLJEN ARVIOINTI

Hiilijalanjäljenarviointi on pyritty asetuksessa esittämään yksinkertaisina kaavoina ja ymmärrämme tarpeen kuvata rakentamisen vaiheet yleistajuisesti. Kuitenkin laskentarajauksen noudattaessa EN-standardin moduulijatteluja, olisi alan toimijoille intuitiivisempaa käyttää kaavojen esitystavassa tuttuja kirjain-numero-yhdistelmiä (A1-A3,..., B6, C1,...), esityksessä olevien GWP_{vaihe}-muotoilun sijaan.

7§ RAKENNUSTUOTTEIDEN VALMISTUS

Pidämme kestävänsä metsänhoidon vaadetta merkityksellisenä. Kuitenkin nykyiset puutuotteiden sertifiointijärjestelmät eivät ole sellaisenaan käyttökelpoisia rakentamistoimintaan, jossa tuote vaihtaa käsiä useita kertoja ennen kohteen käyttöönottoa. Lisäksi ”kestävästi hoidettu metsä” tulisi asetuksessa määritellä niin yksiselitteisesti, että sen todentaminen hankkeissa olisi mahdollista. Nykyinen asetus jättää liian paljon tulkinnanvaraa.

Rakennuspaikalta talteen otettujen uudelleenkäytettävien materiaalien päästöttömyysoletus on vaikuttava keino tehostaa kiertotaloutta. Kuitenkin tuotteita ja materiaaleja saattaa olla välttämätöntä testata rakennuspaikan ulkopuolella, minkä ei tulisi vaikuttaa rakennustuotteen oletettuun hiilijalanjälkeen. Tämä tulisi tarkentaa laskentaohjeissa.

8§ RAKENNUSTUOTTEIDEN VAIHDOT

Laskentatapa on melko yksinkertaistava eikä sinänsä tue toiminnan kehittämistä vähäpäästöisemmäksi. Kuitenkin hyväksytään, että toiminnasta aiheutuvat päästöt ovat

suhteellisen pieniä, ja vaikuttavan lainsäädännön mahdollistamiseksi on vakioitava tiettyjä elementtejä.

11 § KULJETUKSET

Laskentatapa on melko yksinkertaistava eikä sinänsä tue toiminnan kehittämistä vähäpäästöisemmäksi. Kuitenkin hyväksytään, että toiminnasta aiheutuvat päästöt ovat suhteellisen pieniä, ja vaikuttavan lainsäädännön mahdollistamiseksi on vakioitava tiettyjä elementtejä.

12 § TYÖMAATOIMINNOT

Laskentatapa on melko yksinkertaistava eikä sinänsä tue toiminnan kehittämistä vähäpäästöisemmäksi. Kuitenkin hyväksytään, että toiminnasta aiheutuvat päästöt ovat suhteellisen pieniä, ja vaikuttavan lainsäädännön mahdollistamiseksi on vakioitava tiettyjä elementtejä.

3 LUKU. HIILIKÄDENJÄLKI

14 § HIILIKÄDENJÄLJEN ARVIOINTI

Hiilikädenjäljen arviointi on tärkeää, sillä rakennushankkeiden positiivisten vaikutusten välillä on suuria eroja. Kuitenkin on silmiinpistävä, että jokaisella lausuntokierroksella hiilikädenjälkitekijöitä määritellään lisää. On positiivista, että hiilikädenjälkeä ei saa laskea yhteen hiilijalanjäljen kanssa eikä hiilikädenjäljelle tulla asettamaan raja-arvoja, sillä tekijät ovat luonteeltaan melko spekulatiivisia. Kuitenkin näemme, että ilmastaselvityksessä on annettu tarpeettoman suuri painoarvo tekijöille, joiden vaikutus ilmastonmuutoksen hillintään on kiistelty.

21 § ISTUTTEVA PUUSTO

Rakennetun ympäristön puuston lisääminen on ilmastotoimena vaikuttava ja tarpeellinen. Kuitenkin nykyisessä menetelmässä vaikuttaa olevan epäsymmetriaa puuston suhteen: puiden kaatamisesta ei rangaista, mutta puiden istuttaminen kannattaa. Tulisiko vanhat puut raivata uusien tilalta?

4 LUKU. ILMASTOSELVITYS

22 § ILMASTOSELVITYKSEN LAADINTA JA PÄIVITYS

Ilmastaselvitys tulisi päivittää käyttöönottovaiheessa, mikäli rakennushankkeen aikana on tehty muutoksia suunnitelmiin. Käytännössä hankkeita aina kehitetään rakentamisen aikana, joten selvyiden vuoksi olisi hyvä, että laskenta olisi aina päivitettävä käyttöönoton yhteydessä. Laskentaohjeessa tulisi yksiselitteisesti kuvata, minkälaiset muutokset aiheuttavat tarpeen laskennan tarkastamiselle.

Vähähiilisyden toteutuminen on esitetty varmennettavan vastaavan mestarin tai muun rakennusvaiheen vastuuhenkilön kuittauksena. Vaikka onkin hyvä, että pääurakoitsija vakuuttaa toteuttaneensa hankkeen suunnitelmien mukaisesti, ei kuittaus yksin riitä varmistamaan, että ilmastaselvitys todella vastaa toteutunutta kohdetta. Laadunvarmistusta varten olisi kehitettävä muita mekanismeja, kuten pätevyysvaatimus, kolmannen osapuolen verifiointi tai pistokoekäytäntö.

23 § VÄHÄHIILISYYDEN ARVIOINNIN TULOSTEN ESITTÄMINEN ILMASTOSELVITYKSESSÄ

Selvyiden, vertailtavuuden ja luettavuuden kannalta esitämme, että tulokset esiteltäisiin EN-standardin mukaisesti jaoteltuna ja sen mukaisessa järjestyksessä.

21.10.2022

Pinta-alana käytetään lämmitettyä nettoalaa, joka on linjassa energiaselvityksen kanssa, mutta jota käytetään harvoin muissa yhteyksissä. Olisi hyvä, että pinta-ala laskettaisiin samalla tavalla muiden pohjoismaiden kanssa.

Ympäristöministeriön asetus rakennuksen materiaaliselosteesta

YLEISTÄ

Green Building Council Finland kiittää mahdollisuudesta lausua ilmastonmuutoksen hillinnän kannalta välttämättömästä lakiuudistuksesta, joka on linjassa muuallakin Euroopassa kehitettävän säädösohjauksen kanssa. Ehdotus täydentää olemassa olevaa rakennuslupavaiheen ohjausta ja mahdollistaa tulevaisuudessa purkujätteen hyödyntämisen tehokkaammin.

Ehdotetulla lainsäädännöllä on tärkeä tavoite edistää hankkeiden vähähiilisyttä ja kiertotalouden mukaisuutta. Kuitenkin nykymuodossaan jää ehdotuksen vaikuttavuus melko suppeaksi, jopa teoreettiselle tasolle. Osallistumme mielellämme asetusluonnoksen jatkokehitykseen, sillä materiaalivirtojen kartoittaminen hankkeissa on välttämätöntä kiertotalouden toteutumiselle.

Green Building Council Finland (FIGBC) on Suomen vaikuttavin ja laaja-alaisin kestävä rakennetun ympäristön yhteistyöverkosto. Green Building Council Finlandin tavoitteena on, että rakennettu ympäristö on keskeinen osa ilmastonmuutoksen ratkaisua. Toimintamme vaikutus muodostuu osallistavasta yhteistyöstä sekä asiantuntijoidemme ja kansainvälisen verkostomme näkemyksestä. Tämänkin lausunnon laatimiseen on osallistettu 300:aa yritys- ja yhteisöjäsentämme.

Lisätietoja lausunnosta antavat johtava asiantuntija Miisa Tähkänen ja kestävä kehityksen asiantuntija Ella Lahtinen

1 § RAKENNUKSEN MATERIAALISELOSTE

Perustelumuston mukaan "Tarkennukset kohdistuisivat asetuksenantovaltuuden mukaisesti materiaaliselosteen laatimiseen ja sisältöön sekä selosteen säilyttämiseen." Kuitenkin vaikuttavuuden kannalta olisi tärkeää, että selosteen käyttämisestä ja täydentämisestä rakennuksen elinkaaren aikana olisi maininta. Materiaaliselosteen kytkeminen esimerkiksi käyttö- ja huolto-ohjeeseen olisi kannatettavaa. Käyttö- ja huolto-ohjeen uudistamisessa tulisi tällöin huomioida materiaaliselosteen antamat mahdollisuudet ja reunaehdot. Varmistamalla materiaaliselosteen käytettävyyttä, tuemme sen huolellista laatimista ja säilymistä.

2 § MATERIAALISELOSTEEN LAADINTA JA PÄIVITTÄMINEN

Materiaaliselosteen oletetaan syntyvän osana rakennuksen tietomallipohjaista suunnittelua. Vaikka materiaalitietoja on alettu viedä tietomalleihin, tiedon taso on suurimmassa osassa hankkeita vielä olematon, sillä materiaalitietojen taso vaihtelee. Vaikka tuemme tietomallintamisen lisääntymistä, on oletus tietomallintamisesta tässä asetuksessa poissa paikaltaan.

Tietomallivaatimus itsessään olisi paikallaan muussa ohjauksessa, sekä tietomallien päivitysvaatimus muutoshankkeissa. Päivitettyä tietomallia tarvitaan ylläpidossa. Kuitenkin materiaaliselostetta vaadittaisiin esimerkiksi laajamittaisissa korjauksissa, joissa tietomallipohjaista suunnittelua ei yleisesti käytetä. Koneluettavuus on hyvä vaatimus selosteelle, mutta käytännön soveltamista varten tarvittaisiin tarkemmat ohjeet.

Materiaaliselosteen laatiminen ei yksin edistä kiertotaloutta, vaan olisi myös huolehdittava siitä, että se tulee käyttöön. Materiaaliseloste olisi laadittava hyödylliseksi myös rakennuksen omistajalle huolto- ja ylläpitovaiheen aikana, jotta voidaan varmistaa, että se

on huolella laadittu. Tämän takia materiaaliseloste olisi hyvä sisällyttää huoltokirjaan ja päivitettävä säännöllisesti esimerkiksi kiinteistökauppojen yhteydessä.

3§ RAKENNUSOSAT

Materiaaliselosteesta on jätetty pois valtaosa kiinnikkeistä, sillä niiden merkittävyyttä on pidetty vähäisenä. Kuitenkin tieto kiinnikkeistä tai materiaalien kiinnitystavasta on ensisijaisen tärkeää rakennusosien uudelleen käytön suunnittelulle.

Nykyisen rajauksen lisäksi voisi vaatia luetteloitavan laajemmin taloteknisiä järjestelmiä sekä esimerkiksi kaiteet, jotka ovat helposti uudelleen käytettäviä.

4§ RAKENNUSOSIEN SISÄLTÄMÄT MATERIAALIT

FIGBC kannattaa, että tuotteet jäsennellään materiaaliselosteessa samoihin pääluokkiin, joita käytetään Level(s)-arviointijärjestelmässä sekä jätteistä annetun valtioneuvoston asetuksen (179/2012/) mukaiseen erilliskerättävien jätelajien luokitteluun. Asetusluonnos ei mahdollista rakennuksen käyttötarkoituksen muutoksia elinkaaren aikana.

Rakennusosien materiaalien luokittelu erikseen lisää tietoa rakennuksen sisällöstä, mutta sen käytettävyys olisi vähäistä. Ensisijaisesti tulisi pyrkiä kierrättämään rakennusosat tuotteina. Tietomallista materiaalistauksen tulostaminen on suhteellisen helppoa, mutta käsin tehtyyn listaukseen sisältyy useita haasteita.

5§ MATERIAALIEN ALKUPERÄ

Asetusluonnoksessa materiaaliselosteelta edellytetyt tiedot eivät oikeastaan koske materiaalien alkuperää, vaan niiden luokittelua kiertotalousasteen mukaan. Materiaali pitäisi voida luokitella useampaan luokkaan alkuperän mukaan: materiaali voi olla uusiutumaton ja uudelleen käytetty. Vaihtoehtoisesti on tarkennettava uusiutumattomien ja uusiutuvien materiaalien luokkiin maininta primääri- tai sekundäärimateriaalista.

Vaativuudesta tulisi tarkentaa merkittävästi. Rakennustuotteiden materiaalien alkuperät voivat olla hyvinkin moninaisia ja tiedon kokoaminen haastavaa. Kuitenkin nykyisellään pyydyt tiedot eivät juuri kerro materiaalien alkuperästä. Taulukkoa tulisi kehittää selkeämmäksi ja tiedon avoimuudesta tulisi olla maininta, jos rakennetun ympäristön materiaaleista halutaan tehdä laajempia johtopäätöksiä.

6§ MATERIAALISELOSTEEN TIETOJEN ILMOITTAMINEN

“Kun materiaaliselosteen tiedot jaettaisiin rakennuksen pinta-alalla, voitaisiin vertailla eri rakennusten materiaalitehokkuutta toisiinsa”. Materiaalitehokkuuden vertailu voisi olla mielekäästä ja tarkoituksenmukaista kahta rinnakkaista suunnitteluvaihtoehtoa vertaillaessa, mutta kahden eri rakennuksen materiaalitehokkuuden vertailuun sitä ei kannattane käyttää.

LAUSUNNOT OVAT LAATINEET

Miisa Tähtinen, johtava asiantuntija

Lauri Tähtinen, kehityspäällikkö

Ella Lahtinen, kestävän kehityksen asiantuntija

GREEN
BUILDING
COUNCIL
FINLAND

